

ACC. N:R

M. 10550:1-17

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: Karl Nilsson

Härad: Kinnared

Adress: Dönjaret, Kalosvik

Socken: Kalosvik

Berättat av:

Uppteckningsår: 1947

Född år 1897 i Kalosvik

När den nya tiden kom till bygden s. 1-16.

Prestaren.

s. 17

LuF 59.

" 60.

Helt av H. L. S. m. o. H.

Den nya tiden räknar jag började efter 1870-1871
alltså efter Tysk franska kriget. Då började
tiderna att ändra sig pånger komma mera i
rörelse skogarna fingo köpare och arbetarna
fingo bättre betalt för sitt arbete, på så
vis blev det ätgång på varor inte bara på
skog utan i merktade på det hela. På 1850 talet
var det slagan som tröskade säden på gården
Jätbergs herrgård tröskade hela sin gräda med
slaga. 8 manna tröska, Det var 8 man som
tröskade. Omkring 1870 kommer de första
tröskverken som kallades Leagverk. De
kördes av två par oxar. Något senare kommer
Dragverken som var släpverk och drags av
fyra man. 1918 kommer den elektriska kraf-
ten till orten nu blev det motorer som
drog verken. Där elektriciteten saknades var
det avlagda bilmotorer som fingo göra tjänst

På 1930 talet bliva de halvrensande trärkorna allmänna och snart saknas de ej på någon gård. Slaktet på 1800 talet var separatom mycket allmän och saknades knappast i något kök. Det körades smör i hemmen och bönderna sloga sig ihop i körslag för att köra till Växiö med smör, de körde en gång i veckan och levererade regelbundet det smör som blev till Jenny Tjödahl Växiö hem togo de baror bestående av specerier fadersmedel och gödnings. På 1850 talet saknades golv i kök och i en del rum och så. Slakten utfördes i köket särskilt skälningen. Men kommer vi fram till 1870 börjar golv att inläggas i kök tapeter kommer på väggarna gardiner i fönstren, Spänning av rummen kommer ej igång förrän på 1900 likaså kakel- ugnar. Föret var det den öppna spisen eller också en järnkamin av hållar kokspisen börjar

att innrökas allmänt i slutet på 1800-talet.

Den lilla fotogenlampan och lyse med toer-
bedssticker upphör, kyllampan och hänglampan
kommer allmänt in i rummen.

Skädesdräkten förbättras. På 1850-talet bar man
i vardagslag kläd i linnebyxor "Skädesdräktshy-
or" kavaj av stampetyg och badmål fotbetsklädnad
tråskar eller tråskostövlar i undantagsfall
läderstövlar. På 1870 börjar fabriksstyger att
komma ut på landsbygden av kringbandran-
de fudar och knallar, Salosker börjar ej allmänt
förän efter 1900 liksom börjar fruntimren
ej använda hattar förän på 1900.

Här var en präst som tjänstegode omkring
1870 han predikade och grät för högfjärdens skull
i predikningen brukade han infläta om han
såg någon som hade handskar eller hatt på
huvudet. Tag av dig handskarna och hatten

Det är en arbetare det. Men det hjälpte fåga hällarna
båda fler och fler varje år, Och det är snart som
det står i Ribylas spådom. Flus på varje backe
och halt på varje snäcke. Från den gamla hemkrar-
nen som fanns på gårdarna, kommer si fram till
Invaltekraren som fanns i bäcker och äar, Den
erverkade sig fortare än om mjälaren om kvällen
slog på 4 skäpior såd kunde han gäll ge och lägga sig
han han gäll att sova sig fullsövd medan den
snallede ut. Omkring 1870 började krarnarna att
byggas om till vatten hjul och växel vid samma
tid börjar riktar att inmonteras likaså
skalmaskiner och grynverk. På 1850 fanns här i
Kallvik smedjar som i sina härdar eldade
med träkol från trakterns skogar. De utmärkte
sig omkring 1860 för sina Hestmaskiner
Flackelverk och vägnar 1870 trycktes det katalo-
ger över tillverkningarna. Det var Löderbergs

stålsmakeri Ralsvik. Likaså Tiserkades här kakel-
ungnar lerfat blomkrukor tegel. Dessa yrken
har nu upphört utan tegelbruket. Dessa kakel-
ungnar hade en strykande åtgång under 1870-
1900 Då de nu har ersatts av porslinsungnar
Myrar och mossar började att odlas omkring
1860 Då föredrag börjar att hållas. Den första
jag vet som höll ett möte med delägarna i
ett torrlägningsföretag var en som kallades
Tøjlen boende Tjørle i Tåvelsås han höll ett
föredrag i Tjørle ställe om Tjørle myrsodling
men ägarna var ej belåtna med hans tilltag utan
skuvade av myrarna på bangsaxlarna medan
han var inne, för att hästarna skulle falla i
shen så att de kunde bli fri hans ideer men
myren blev i alla fall odlad och byn har sedan
des växt upp till ett mönster by. På 1870 kommer
här en jordbrukets apostel Räsström han höll föredrag

om djupplöjning täckdikning användande av
konstgödnings kalkning betes marker och nyod-
ling samt Djurexfödning. Genom dessa före-
drag ökades avkastningen från gårdarna värländet
ökade 1850 hade familjen bott i ett hus som hade
ryggar. Blev det nu ombyggt till ett hus i 2 våningar
med 2 rum och kök och hall i nedra våningen.
På samma 2 våningen samt 3 gebiner där såd
förvarades. Taken som tidigare var av näver och
torv ersattes med spån som hyblades med
handdragna hyblar. På 1880 talet kommer Tegeltaken
efter 1900 paptaken. Sedan har olika täckningsma-
terial pålagts. Skrädaren och skomakaren som på
1850 talet vandrade från gård till gård med sina
gesäller köpte omkring 1870 sin första symaskin.
Denna maskin bars på en släng av 2 man till
och från arbetet. Den gamla tvinnna tråden som
var hemspunnen gick ej att använda På 1900 talet

upphörde kringbandningen och kyrkemannen
skaffade sig egen verkstad, En by här i Skarpsvik som
lagaskifte senare kom igång var Skarpsvika by
Skiftet påbörjades den 18 augusti 1910 hade 52 egent-
liga bönder 29 bostadsavstyckningar. Byn hade en
areal av 2,072 hektar och 12,654 åsfigurer. Denna by
har sedan erminnes tider hållit byastämma.
Sista bevakningen i April sänder byskåpet ut med ett
papper som innehåller var man skall samlas
Det blir i de flesta fallen hos äldermannen som
mötager den den 1 maj då byns gemensamma
ärenden behandlas. Samt väljer älderman för
närsta år det kommer i tur och ordning. Dagen
efter är frentimren bygdna för samkväm.
Denna sed varar ännu. Inom lagaskiftet kan-
de det vara tre och fyra brukare till en liden
åker. Det gamla byskåpet och budskåpet finns
ännu. Prälsröte förekommer ännu som bipl

begravning bjödes hela roten. De gamla husförhöraren
håller i husmen. På 1860-1914 Bärjade husförhöraren
kl 10 fm samt jagade till 10 tiden på eftermiddagen
När man kom till gården på morgonen fick man
kaffe och kakor vid 1 tiden på kvällen så blev det
förhör igen på kvällen kvälsmat. Dagen efter var
hela roten bjöden i läremäterskalar då samlades
de vid 1-2 tiden och då var det egentliga kalaret
3 je dagen var prentimuren bjöda de som hade
lagat förning. Då skulle de ta med sig hem
sina bunkar och skålar. Samt var de bjöda
som hade något förhinder 2 dagen. Nu är det en-
dast en dag som själva sammankomsten varar
och endast kaffe och några kakor bjödes på som
onellan mål. De gamla vedgillena har upphört
På slutet av 1800 talet brukade hantverkaren
bedja om bed så erhålla de ett lass elav de som
hade skog på kvällen samlades sedan kararna

där mat och dryck serverades till långt fram på natten. Likaså äro Östgillena. Brytegille Skåtegille i det närmaste bortlagda. På 1850-1900 mycket allmänna. Lövången som på 1850-talet var den egentliga slätten. På åkern odlades ej närmast något hö utan det var ången som fick släppa till var den hade. Likaså lövläcken. Det höls får och getter på nästan varje gård och till dem fick man lov att hämta lön och det togs från lövången och kallades, Fälllön. Det lön som gavs på björken i skogen kallades Berklön. På 1900-talet började lövläcken att avlägsna för att nu helt upphöra. Orsakerna har varit minskning av fåren samt för de stora anskaffningarna i förhållande till foderbördet. Numera börjar den egentliga lövången att försvinna och skogen eller en kultiverad betesmark har den rikt av gamla slätter bevarat snart försvunnit. På 1860-talet

var tillverknigen av tändsticksaskar mycket allmän i småhemmen. De tillverkades för Växiö tändsticksfabrik. En hemslöjd som även upphöret är tillverknigen av kallafat ystkor gar laggade träkarl. Det var om vinterkvällarna som man tillverkade dessa. Samt spinga de stickor till att lysa sig med samt att göra upp eld. På 1800 talet fanns i muren ett rum ovan bakugnen som kallades torkugnen i denna torkades stickkärvarna. Har numera upphöret Emigrationen var som störst omkring 1865-1900 berörde mycket på den värdplike som då blev mera allmän och ej gick att göra sig fri i präst. Likaså gick rykten att de skuro guld med täljknivar. Så skuro de som voro bortkomna efter vännen och bekanta skickade fribiljet. Många kommo hem förmåga och det lockade nya till att söka sin lycka i det nya landet. Avlöning i

Avlöning i naturen började att upphöra omkring 1870. Tidigare ingick i lönen, Ull. Stövlar kläder samt en mindre penningssumma En pigtlön 1870-1880 för sommar halvåret var 25-30 kronor jämte naturaförmåner. På 1860 talet fanns här en mindre handelsbod det var en slaktare som hade lite varor själv tillverkade han karameller och stöpte gjes. Hans gjes var ibland krokiga och det förklarade kunderna för honom. Men han svarade det segs ej när de blir uppburna.

1870 Kommer här en ny handlare som för mera varor kaffe socker mjöl och dieter varor samt garner. Han kallades av folket för Snallen. Halaren från 1850-1870 var så ordnade att gästerna sitta vid långbord och intaga måltiden efter 1870 dukades maten fram och gästerna fingo själva gå fram till bordet och hämta mat och sedan gå och sätta sig vid ett annat bord.

Likarå i vardagslag sättes maten fram på bordet och man åt gemensamt från fatet var och en tog med sin sked i mjölken eller det nu var vålling eller gröt att sätta fram tallriker i vardagslag förekom ej förän på 1870. Till potatis fick ju var och en en flat tallrick men ej till det som gick att taga direkt från fatet.

På 1800. hade bönderna vågunderhållet, Om våren innan vågrymen kom hade varje bonde bränt att på sin vågbit mågordnada väl i ordning spären hackades igen, Senare körde man igen spären med en hjul skena som drogs av en häst och en annan stod på skenan vågbanan grusades. Så kom vågrymen. Landfiskalen i orten samt två nämndsmän i samliga fall fick våghållaren en del grus på synt en annan kunde få sin våg godkänd vågarna var uppmätta i fat och skulle våg påle vara för varje ägare till vågen på den stod

gårdens namn och Mantal samt hur lång
vågsträckan var. Numera har vågförhållningen
överlagit vågarna.

De gamla bangarna som gingo Kalskamsresorna
saknade fjädrar, ja själva skenan på hjulen var av
annan konstruktion. Det var nämligen sluss
på skenar det var flera småstycken som lora
spikade på hjulet. På 1870 kommer en bangen
fjäderbangen som är bättre att åka i och
hållas. Likfjädersbangen

Tidningar bliva ej allmänna förrän på 1900 talet
visserligen är det en och annan som har
tidning somliga ett halvår somliga ett
kvartal men på 1900 bliva de att talrikare
böcker är ej många att tala om det är endast
bibel och någon andaktsbok. Likaså nöjden
dans och lekar förekommer men det var på någon
loge som någon bonde upplät för kvällen

eller samlades de i något sågskål den första dansbanan byggdes här omkring 1890 vid Jul samlades de i hemmen och kallades Ungdoms-bjödning. Muntliga berättelser förekom i mycket större mån än nu det var när julket i stugan var samlade omkring den öppna spisen som sagor och historier antalades. För det någon långväga hade han alltid något nytt att berätta.

I Kalpsvik. var ej någon skola förän 1855 då höjdes den första skolan höls i hemmen och de som hade barn hade skolan en becka var. Kost till barn och lärare bestods av den som hade skolan den bekan. Hvarje barn lade 2 kronor till läraren skolan började kl. 8 förmiddagen och slutad kl. 8 eftermiddagen.

Det var en gammal gubbe eller gumma som var lärare. Jag har hört antalas om en gumma som var lärare att hon skulle lära barnen läsa A. B. C. D.

på väggarna underhållningsmaterialet var
Kristensdöms Kersskap Skrivning och några
räkning. Beristandet av högre skolor har ej
förekommitt förän på 1900. Några förändringar
inom det kyrkliga är det ej utan att kyrkan
besöktes av mer än det dubla på 1800 talets
mitt till ungefär 1920 sedan har det avtagit
mer och mer.

Häckererårelser har ej varit något nämntbart
visserligen har det hållits ett möte då och då
men ej samlat några anhängare

Cykeln har på landsbygden ändrat en hel del
innan cykeln fanns fick man gå och det gick ej
att komma så långt. De yngre var hänvisade
till att stanna hemma. Men med cykelns
hjälp kunde de besöka tillställningar på
längre håll likaså taga sig arbete längre
från hemmet. Ett gammalt yrke som ännu

ACC. N:R **M. 10550:16.**

Håller sig åt burrebinderi och tagelberedning
på 1800 gick de omkring och samlade ihop
tagel och svinkår. Det har visserligen upphört
Men själva kassningen och burretillverkningen
fortsätter som fördom

16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Prestarar Specialpräga 60

Det är så litet som prestalar förekommit i Skalsvik så att jag tror att det ej förekommit mer än två gånger. Dessa prestalar lönades i Växjö de som bure prestarna gingo före Kistan både in i kyrkan och ut till graven gingo de framför Kistan.

Byns knektar har ej haft någon uppgift vid begravningar men om det var någon avlidne knekt paraderade de vid graven. Av äldre personer har jag hört att de fordom har burit ett kors framför Kistan särskilt om det varit någon yngre som avlidit.